

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Carl Eliasson, Ivnådjunga*
 Härad: *Kind* Berättare: " "
 Socken: *Rudolared* Berättarens yrke: *kyrkorästmästare, lantbr.*
 Uppteckningsår: *1954* Född år *1900* i *Rudolared*

Fettisdagsbullar. s. 1.

Frukklappar och jultomte. s. 2-4.

Hemmets prydnade. s. 5-10.

Prestarer. s. 11-14.

Lu F 42.

" 48.

" 49.

" 60.

Bifog M. 13701.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV.

L.U.F. 42.

LUND.

Specialfrågelista.

" Fettisdagsbullar."

Besvara om möjligt följande frågor med hänsyn till dels

a) 1880-talet, dels b) 1900-talet.

- 1) Är det brukligt på Eder ort att äta fastlagsbullar under fastan.
- 2) Äter Ni dem någon bestämd dag eller några bestämda dagar? Vilka? Vilken form ha dessa bröd? (runda, avlånga, kilformiga s.k. viggar eller kilar)?
- 3) Hur tillreder Ni bullarna? Brukar Ni ha mandelmassa i dem, och äter Ni dem med eller utan mjölk? Är mjölken kall eller varm? Läger Ni något i mjölken?
- 4) Vilket namn använder Ni på bullarna: Fastlagsbulle, fettisdagsbulle, fettisdagssemla, hetvägg (fetvägg) och vad menas härmed?

"Fettisdagsbullar!" (1900)

I. De äro vrukliga här

II. { Men kan äte dem när före tiert i
festlags-tiden. Bullarnas form? Spilo ha
jag alldrig seta mer än kända.

III. När man köper dem å konдиторiet inne
hålla de mundelesnassa och gräddfyllning,
och serveras till kaffe, kan ävenså ätas
med varm mjölk och socker.

IV. Här kallar man bullarna festlagsbullar.
varifrån detta namn härledes sig är för
mig obekant.

Lup. 42

(Förm 1930 Förm.)

ACC. N:R M. 13701:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf 48

Julkalppar och julbrev.

Förm att göra julkalppar har varit brukligt så länge jag kan minnas och är vanligt än i samma dag här i bygden. Det och är brukligt inom familjerna, I ex bortflyttade barn komma hem om jul och ta med sig julkalppar till främlingar och syskon. — Allt ganska vanligt. — Julkalpparna brukar bestå av I ex under kläder som strumpor, skjortar, vantar o. d. när det nu friga om julöns till manlig person. — Kalppar till kvinnor. — Fäskor till barnen. — Allt julkalpparna kastas in genom dörren här jag inte ser, men väl att de ligger i en korg.

Rosor 1930 Faltre.)

ACC. N:R M. 13701:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Alla julbarnen kom och delade ut
julkappar. Det var nog väldigt färdigt
där som var barn, själva hade jag ej
sett det mer än en enda gång under
minnens tid. — Vi satt runt väggarna
på stolar och soffor, som vi då satt och
diskuterade. Kom där in en julbarn
med röd topphuvud och nästan $\frac{1}{2}$ meter
långt vitt halskrag. I handen hade han en
stor korg full med paket som var jul-
kappar. Till var och en av oss som var
i rummet (vi var sju tillika tjänstefolk
i huset) julkapparna som bestod av
böcker, strumpor, slippers, skor o. d.
var inlagda i väldigt omslappade
med mottagars namn. — Sakerna
kallas här julkappar. Kom som var given
fick man gissa. Inget julkapp
förutom vilka oönskade tillfällen ^{julkapparna} ~~var~~ från arbetsgivaren

1930-Felre

ACC. N:R **M.** 13701:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Sedan med jultante var införsl
tänancking för 1900.

Tanten klädd: En rödaktig yllehoja,
kostbyxor i samma färg, smut länka skummar
gröaktiga till färgen och en mörkbrön topp-
lura, han hade sitt lerbaggskan kallas
tänancking jultante.

1905 och 1906 var första gången jag såg
en jultante som jag har något minns
av. Nästan mellan juldagen och annan-
dagen hade en del personer tänancking
för sed att gå omkring och göra kostan-
tyg, medan folk dro, men kunde titta
på nistan och som bäst, se komma till
dörarna till boningphasen utifrån så
folkets inte kom ut på morgonen, de
från skräp på gäddplanen och göra alla
sorters tjus och kottar, dock så många ostkyllig.
all. Sedan med julkort var införsl här för 1900.

Hemmetts pydde.

Suf 49

- 1) Förning. Till middommars brukar man
 töva på en del gårdar, men det är nog
 mera bortlagt här omkring. Man kan
 t.ex. sätta björkar utanför husets in-
 gång, en björk på var sida om dörren.
 Man sätter björkvistlar i blomsten vägen
 på bordet. Finnes det öppen spis kan man
 kläda den med eklöv till middommars
 (Här i kyrkan brukar vi kläda med
 eklöv och björkar till middommars.
 I björkar framme i knä, en på var
 sida om altaret, samt en liten eklövs-
 kruka vid ingången till varje bänk.)
- 2) Allt stö golv. Det har inte varit vanligt
 under min tid. Men jag har hört att
 man för (1800-talet) brukade bestro golv
 i boningshusen med finkastade euris.

- 2) Hemmet förvandla.
Någon: Här på landsbygden användes i allmänhet s.k. fassmetoder vilka var enkla och praktiska. Metterna ligo på golvets jämför med de nyaste i de s.k. flurrummen.
- 3) Vår bostad men Tapeten? I min barndom slutet efter 1900 var det vanligt med Tapeter här omkring.
- 4) Han ej på nöjaktigt sin besvär.
- 5) Spisen: De första spisarna jag såg var de öppna spisarna. De var mureade av gipset med ett valv som likson en stor skärm stod över eldstaden, så att inte röken skulle komma fram i rummet. Man måste då ta kokkyl som var utrustade med långa ben så att man kunde elda under dem.

- 5) Spisar. Vad de öppna spisarna be-
träffar så var de på sin ord och vis fruktiga
men de hade också sina marknader
det drog sig fram kök i rummet och
sprakade ut gnistor på mattorna.
Man kunde ta in en hel stor stork
som ju måste vara Torr - den ena
ändan placerade man under kok-
kyllet och den andra ändan kunde
ligga ute på golvet på en stol eller
pell, sedan allt efter som storken blev
de upp drag, men in den bit efter bit
i eldstaden - man satte på så sitta
inte av så mycket tid på smörgåstugg-
ning, överstämde de gämn också köks-
spisen. Öppen spis följdes ju också
i de andra rummen, det kunde vara
rum som ingen eldstad hade alls, i alla
fall kunde de vara i bruk vinter tid.

4
ACC. N:R M. 13701:8,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Spisarna

- 5) Spisar. De öppna (började ordas ersättes
kakelugnar. Dessa voro av 2 slag, den
en var murad endast med tegel (utan
kakel) fyrkantiga. Den andra var dyp-
bara på den tiden (1900) var murad med
kakel, på senare tid bytade ^{man} sitta in
kaminer. Nu för tiden (1954) försvinner kakel-
ugnar mer och mer och ersättes av
värmelledning - kaminer där enot är
det gott om. De ovan nämnda kaminerna
vor av enklaste slag 60-65 cm. höga, de
elldes med ved. Men kunde t.ex. ställa en
vedkamin intill en ^{utgående} kakelugn som man
av försiktighetsskäl inte vågade elda i,
man eldade så i kaminen och lät röken
gå in i kakelugnen. I de gamla ryggis-
stugorna hade man på 1800-talet i regel
en öppen spis murad av gråsten i den
s.k. storstugan, runt om i kakel. 1800-tal-1910.

1900.

ACC. N:R M. 13701:9

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUNDBlommor.

Det var inte så vanligt med blommor
i vår för all 50-tal år sedan här omkring
men det förklarar ju, de sist 25 år
har det blivit mer och mer vanligt.

Skulpturer har varit vanligt här
så långt tillbaka jag kan minnas. I fristaden
fick jag se många, så Labdia, Rella, Myrtan,
Pelargonier, dubblommar olika sorters
kaktus m.m. Sticklingar kunde man
få av handverksmän och som kallar, men
det kunde också se man ställda.
Det gick ibland till och få som, att
det skulle vara Linné och som
stod där har jag ej hört.

I de gamla ryggstugorna var det nästan alltid ett eller två rum som skilde sig från alla kunde de användas som so-
rum reinterier.

Belysning. I slutet av 1800 användes fela-
gas, förut hade man lyse sig med fat-
stickor, så hade man stearinlys. Under
förra världskriget användes man sig av
kandellampor. Från år 1900 eller därpå,
även i dag lyser man sig med fotogen.
Nu för tiden har man elektriska lys.
Det är dock inte alla som har fått
in elektriska lys utan använder
sig utav fotogen.

Prebosten 60

ACC. N:R M. 13701:11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

II. År 1925 kommo de frösta prä-
sterna i bisk. tår vid Redskad
kyrka vid öfversten Skistina Bengt-
sens Nykirsan jordsförläning.

Man hade dock haft prästerna
tår sedan 1922 till tår en gång
vid C. P. Svenssons i Brinnabjörd-
förläning — sedan ^{tår} med prästerna
tår ledde sig tår till tår också
från tår tår tår, tår tår tår
moder förläning.

Fråga 3.

ACC. N:R M. 13701:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

De flöck och ängda stängerna (prostornas)
äro omkring 2 meter långa. Vid stängernas
grop och betärfar på äro de väl omkring
 $4\frac{1}{2}$ cm. i genomskänning, flöck och ängda och
svartmåladde — samma utseende från
båda sidor, äro av kyrkan och skänkta av
Herr Carl Svensson i Brunnabo.

Tilläg. — Stängerna äro omklädda
med svart tyg — därestas den svarta färgen.

4: Prostorn användes vid alla i församlingen förkommande jordfästningar.

5: Samt prostorn använde brukade fungera personligen som tillika vana tjänste förmän och höra till det s. k. bäläggat — tillika sidan som äro tillkom till mer främstärkt.

Om kyrkans för bestående nio år befästning all utöver vid begravningar är mig ej bekant.

6. Bida de prestovande gå för kistan
där han alltid varit sed till - och den
av de prestovande går efter kistan
till ej förskammad till. De nämnde
sägande gå nämnde kistan, från kyrk-
porten och in i kyrkan samt ut kyrkan
och till groven.

7. Om de prestovande stå under jord-
fästning och akten? Efter det prästen
för kastad jord på liket och går för
alltid må de prestovande sitta
sig på för tillfälligt framsatta stolar, och
sitta till akten är över, hela tiden med
prestarna i hand. Prestarna bärs
både till, och ganske till och kan bärs
i en hand. När kistan ställs ut i groven
sändes prestarna där över 3 gånger.

8.

Allt grottas buri i byrningstige
har ej förskammat här åtminstone ej
vad nu är ytterligt. Endigt uppgift
har det dock på andra håll förskammat
att man buri en minde hos en
kurifit för tatan i byrningstige.

9.

Prætor har ej här förskammat
vid andra Trefällen än byrninga